

गलकोट नगरपालिका सुशासन समितिको प्रतिवेदन -२०८१

वर्तमान नेपालको संविधानको अनुसूची-८ मा भएको स्थानीय सरकारको अधिकारक्षेत्र भित्रका कार्यसम्पादन गर्न, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को परिच्छेद ३ मा गाउँपालिका र नगरपालिकाको काम, कर्तव्य र अधिकार तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को परिच्छेद ५ दफा २२ मा नगर सभाले नियमावली बनाई आफ्नो कार्यप्रणालीलाई व्यवस्थित गर्न विभिन्न समिति गठन गर्न सक्ने प्रावधान रहेको छ । त्यस्तै गरी गण्डकी प्रदेश स्थानीय तहको सभा सञ्चालन ऐन-२०७५ को दफा ३५ मा कार्यपालिकालाई सभाप्रति उत्तरदायी बनाउन, स्थानीय कानून निर्माण प्रक्रियालाई व्यवस्थित बनाउन तथा कार्यपालिकाबाट भएका कारबाहीको अनुगमन र मूल्याङ्कन गरी आवश्यक निर्देशन दिने प्रयोजनको लागि विभिन्न समिति र उपसमिति गठन गर्ने व्यवस्था छ । उक्त कानुनी व्यवस्थाको कार्यान्वयन गरी जनमुखी सेवामुखी, जनउत्तरदायी र पारदर्शी तुल्याई सुशासन कायम गर्ने जिम्मेवारी सहित गलकोट नगरपालिकाको नगरसभाबाट सुशासन समिति गठन गरी आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्रको कार्य सम्पादन गर्ने प्रयास गरिरहेको छ । समितिले आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ मा गरेका मुख्य मुख्य कार्यहरूको प्रतिवेदन यस सम्मानित सभामा प्रस्तुत गर्न चाहन्छु ।

सुशासन समितिले हालसम्म गरेका कार्यहरू:

- गलकोट नगरपालिका नगरसभाको १३ औँ अधिवेशनबाट सुशासन समिति गठन भएपछि समय समयमा समितिको बैठक बसी समितिले काम गर्दै आएको व्यहोरा अनुरोध गर्दछु ।
- नगरपालिकाले आफ्नो कामलाई पारदर्शी, मितव्ययी, नियमित र दक्षतापूर्वक सम्पन्न गरी वित्तीय प्रतिवेदन प्रणालीलाई विश्वसनीय बनाउन आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली निर्देशिका, २०७९, कार्य सञ्चालन निर्देशिका २०७९, फिल्ड भत्ता सम्बन्धी कार्यविधि-२०८१, जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको छ ।

सुशासन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार:

- नगरपालिकाको कामको प्रकृति अनुरूप आन्तरिक नियन्त्रणको वातावरण, जोखिम क्षेत्रको पहिचान, नियन्त्रणको गतिविधि, सूचनाको आदानप्रदान, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन जस्ता विषयलाई समावेश गरी देहाय बमोजिमको कार्यहरूको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गरी सभा समक्ष प्रतिवेदन पेश गर्ने जिम्मेवारी सुशासन समितिलाई प्रदान गरिएको छ ।
 - नगरपालिकाका महाशाखा, शाखा र अन्तर्गतका निकायको सेवा प्रवाह, कानूनको परिपालना कार्यविधिको प्रयोग आदि क्रियाकलापको समग्र मूल्याङ्कन गरी नगर सुशासन एवम् सुधार गर्न र नगर शासनको प्रभावकारिता बढाउन आवश्यक निर्देशन दिने ।
 - संघीय सरकार र प्रदेश सरकारसँग सुशासनसँग सम्बन्धित कानून, नीति, निर्देशन, मापदण्ड र शर्तहरूको पालना र प्रतिफलको विश्लेषण गरी नगरपालिकालाई आवश्यक निर्देशन दिने ।
 - नगरपालिकाको समग्र शासकीय क्रियाकलाप, सेवा प्रवाह, सेवाको गुणस्तर, दिगोपना, लागत र सेवा शुल्कका बारेमा अध्ययन, विश्लेषण र मूल्याङ्कन गरी आवश्यक निर्देशन दिने ।
 - नगरपालिकामा समावेशीकरण, गुणात्मक सहभागिता, निष्पक्ष न्याय, जनताको माग तथा आवाज सम्बोधनको स्थितिको मूल्याङ्कन गरी समीक्षाका साथ आवश्यक सुधारका लागि नगरपालिकामा लेखी पठाउने ।
 - नगरपालिका र वडा कार्यालय बीच कामको बाँडफाँड, कार्य व्यवस्था, अधिकार प्रत्यायोजन तथा प्रयोग र वडा कार्यालय व्यवस्थापनको अन्तरसम्बन्ध अध्ययन गरी आवश्यक निर्देशन दिने ।
 - नगरपालिका र वडा कार्यालयहरूले प्रवाह गर्ने सेवा, सिफारिस, सामाजिक विकास आदिमा प्राप्त उजुरीका बारेमा अध्ययन गरी आवश्यक सुझाव तथा निर्देशन दिने ।
 - नगरपालिकाका एकल र साझा अधिकार एवम् संघ तथा प्रदेशबाट प्रत्यायोजित अधिकारको छुट्टाछुट्टै समीक्षा गरी नगर विकास एवम् सेवा प्रवाहमा सुधार गर्न आवश्यक सुझाव दिने ।
 - नगरपालिकाको कार्य सम्पादनमा पारदर्शिता, खुल्लापन, सूचनामा पहुँच, नगरपालिका प्रति नागरिकको अवधारणा र सन्तुष्टि र जबाफदेहीको मूल्याङ्कन गरी आवश्यक सुझाव दिने ।
 - सामाजिक सशक्तीकरण, सामुदायिक शासन तथा सेवा प्रवाह, सार्थक सहभागिता र सक्रियताको मूल्याङ्कन गरी आवश्यक निर्देशन दिने ।
 - शासन, सेवा प्रवाह एवम् विकास व्यवस्थापनको दक्षता र प्रभावकारिताको अध्ययन र मूल्याङ्कन गरी आवश्यक निर्देशन दिने ।
 - नगरपालिका भित्र आधारभूत सेवाको स्थिति गुणस्तर, सामाजिक सुरक्षा, रोजगारी, आय आर्जन तथा वितरणको अध्ययन विश्लेषण र मूल्याङ्कन गरी सुधारका लागि आवश्यक सुझाव दिने ।
 - नगरपालिकाका पदाधिकारी तथा कर्मचारीको आचार संहिता पालनको अवलोकन गरी नगरसभामा प्रतिवेदन पेश गर्ने ।
 - नगरपालिकामा कानूनको पालना तथा सुशासनको अवस्था अध्ययन गरी आवश्यक निर्देशन दिने ।
 - नगरपालिकाका नीति, कार्ययोजना, घोषणा, प्रतिबद्धताको कार्यान्वयन स्थितिको मूल्याङ्कन गरी प्रतिवेदन दिने ।

- नगरपालिकामा सामाजिक न्याय, नीतिको सिलसिला एवम् निरन्तरता जनजीवनको सुरक्षा, शान्ति र अमनचैनको समीक्षा गरी आवश्यक निर्देशन दिने ।
- नगरपालिकाको संस्थागत क्षमता, दिगो विकासका लक्ष्यहरू कार्यान्वयन अवस्था, वातावरण व्यवस्थापन र अनुकूलनका प्रयास र प्रकोप व्यवस्थापनको मूल्याङ्कन गरी आवश्यक सुझाव दिने ।
- नगरपालिकामा राजस्व र सेवाको आवद्धताको मूल्याङ्कन गरी आवश्यक निर्देशन दिने ।
- नागरिक बडापत्रको कार्यान्वयन, सेवा प्रवाहका वैकल्पिक आयाम, मितव्ययी विकल्प लगायत सुधारका लागि उपयुक्त र कार्यान्वयन योग्य सुझाव दिने ।
- समितिले छिमेकी पालिकासँग समितिका कामकार्यवाही, कार्य अनुभव र अनुकरणीय कार्यको जानकारी आदान-प्रदान गर्न सक्नेछ ।
- समितिले आवश्यकता अनुसार सभाका अन्य समितिहरूसँग सहकार्य एवम् अनुभव आदान प्रदान गर्न सक्नेछ ।
- सुशासनसँग सम्बन्धित सभाले तोकेका अन्य काम गर्ने, गराउने ।

➤ उक्त कार्यजिम्मेवारी अनुसार समितिको बैठक बसी गरेको प्रारम्भिक अध्ययन र अनुगमनका आधारमा देखिएका विषयहरू देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ ।

- नगरपालिकाले सङ्गठन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी अध्ययन सम्पन्न गरी स्वीकृत गरेको छ ।
- कार्यालयले सबै पदहरूको काम, कर्तव्य, उत्तरदायित्व, अधिकार स्पष्ट रूपमा उल्लेख गरेको कार्यविवरण तयार गरी कर्मचारीलाई उपलब्ध गराउनुपर्नेमा केही पदहरूमा मात्र गरेको देखिएकोले तयार गरी उपलब्ध गराउनुपर्ने देखिन्छ ।
- नगरपालिका, वडा कार्यालय, स्वास्थ्य संस्थाहरूमा विद्युतीय हाजिरी माध्यमबाट कर्मचारीलाई कामप्रति व्यावसायिक, उत्तरदायी, जबाफदेहिता बनाई सेवा प्रवाह गुणस्तरीय बनाउने कार्य गरिएको छ ।
- कार्यालयले परिसर भित्र सबैले देख्ने उपयुक्त ठाउँमा नागरिक बडापत्र राख्ने व्यवस्था भएकोमा बडापत्रमा नगरपालिकाले प्रदान गर्ने सबै सेवा सम्बन्धी व्यहोराहरू खुलाई नगरपालिका र वडा कार्यालयमा नागरिक बडापत्र राखिएको भएपनि सबै सेवाग्राहीको पहुँच हुने गरी विद्युतीय नागरिक बडापत्र निर्माण गर्ने र सबै वडा कार्यालयमा एकरूपता कायम गर्नुपर्ने देखिन्छ ।
- कार्यालयले सेवा प्रदान गर्दा सूचना पाटी र हेल्प डेस्क वा सोधपूछ काउन्टरको व्यवस्था गरि पहिलो आउने सेवाग्राहीलाई पहिलो सेवा दिने व्यवस्था लागू गरी गुनासो सुनुवाइको प्रभावकारी बनाउने प्रयासलाई अझ प्रभावकारी बनाउने ।
- नगरपालिकाले महत्वपूर्ण निर्णय तथा सूचना सरोकारवालालाई वेबसाइट मार्फत जानकारी गराउने व्यवस्था गरेको भएता पनि सबै सूचना तथा जानकारीहरू राख्ने व्यवस्था गर्नुपर्छ भने ऐन, कानून, मापदण्ड, बजेट तथा कार्यक्रम, सभा कार्यपालिकाका निर्णय तथा प्रगति प्रतिवेदन तयार गरी राख्ने व्यवस्था गर्नुपर्ने देखिन्छ ।
- न्याय निरोपण गर्ने कार्य तोकिएको अवधि भित्र गरे पनि थप प्रभावकारी बनाउनुपर्ने देखिन्छ ।
- सामाजिक सुरक्षा भत्ता तोकेको समय र माध्यमबाट वितरण गर्ने व्यवस्था मिलाएको भएता पनि गुनासो नआउने गरी वितरणको व्यवस्था मिलाउनुपर्ने देखिन्छ ।
- घर नक्सा पास गर्न लाग्ने समय निर्धारण गरी सोको पालना गर्ने व्यवस्था कार्यान्वयन गर्नुपर्नेमा नक्सा पासको कार्य अनिवार्य गर्न नसकिएको देखिन्छ ।
- प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले कार्यालय र अन्तर्गतको प्रत्येक आर्थिक वर्षमा कम्तीमा एक पटक आफैले वा आफूले अख्तियार सुम्पेको कर्मचारीद्वारा अनिवार्य रूपमा निरीक्षण गरेको वा गराएको भएता पनि प्रभावकारी हुन सकेको छैन ।
- संकलन गरेको राजस्व रकम तोकिएको समयमा बैङ्कमा दाखिला गर्ने प्रणाली वा व्यवस्था लागु गरे पनि सबै वडा कार्यालयले तोकिएको समयभित्र दाखिला नगरेको देखिन्छ ।
- विकास योजनाको बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा तोकिए बमोजिम योजनाहरू प्राथमिकीकरण गर्ने व्यवस्था लागु गरे पनि लक्षित वर्ग र समुदायको सार्थक सहभागिता देखिदैन ।
- अधिकार प्राप्त अधिकारीबाट मात्र खर्च गर्ने आदेश दिने र खर्च स्वीकृति गर्ने व्यवस्था लागू गरेको देखिएको छ ।
- सवारी साधन मर्मत तथा ईन्धन खर्चको लगवुक राख्ने गरेको भएता पनि प्रभावकारीता वृद्धि गर्नुपर्छ ।
- तालिम, सेमिनार, गोष्ठी, आदि सम्बन्धी खर्च गर्दा लागत अनुमान स्वीकृत गर्ने र भुक्तानी दिँदा प्रतिवेदन पेश गर्ने व्यवस्था प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन भएको देखिन्छ ।
- खर्च लेख्दा कानुन बमोजिम धरौटी, पेशकी र कर कट्टी गरेर मात्र भुक्तानी दिएको देखिन्छ ।
- पेशकी दिँदा पेशकी आवश्यकताको जाँच गरी सोको आधारमा आवश्यक रकम मात्र पेशकी दिने र दिएको रकम तोकिएको समयभित्र फछ्यौट नगरेमा पेशकी बाँकी राख्ने व्यवस्था गरेको छ ।

- नियमित रुपमा बैंक स्टेटमेण्ट प्राप्त गरी बैंक हिसाव र कार्यालय हिसाबसँग भिडान एवम् समायोजन गर्ने गरेको देखिन्छ ।
- खरिद एकाइको गठन र खरिद सम्बन्धी कार्यका लागि जिम्मेवार कर्मचारी तोकी खरिद कानून बमोजिम वार्षिक खरिद योजना बनेको तर खरिद गुरुयोजना बनाई सोही बमोजिम खरिद कार्य गर्नुपर्ने देखिन्छ ।
- विपद् व्यवस्थापन समिति, वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिहरू गठन गरेको र सो समितिहरू क्रियाशील रहेको भएता पनि प्रभावकारी बनाउनुपर्छ र विपद् व्यवस्थापन गर्नमा प्रयोग हुने एम्बुलेन्स र उपकरण उचित मर्मत सम्भार गरी चालु हालतमा राख्ने तथा वारुणयन्त्रको क्रमशः व्यवस्थापन गर्नुपर्ने देखिन्छ ।
- वर्षमा कम्तीमा एक पटक जिन्सी सामान तथा सम्पत्तिको निरीक्षण गराई प्रतिवेदन तयार गर्ने गरेको देखिन्छ । तर त्यसको प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन भएको देखिएन ।
- नगरपालिका र वडा कार्यालयले आफ्नो स्वामित्वमा रहेको घर, जग्गा तथा पर्ती ऐलानी र सार्वजनिक जग्गा एवम्/पूँजीगत सम्पत्तिको हानिनुकसान नहुने गरी अद्यावधिक लगत राखी संरक्षणको ब्यवस्था गर्नुपर्ने देखिन्छ ।
- विनियोजन, राजस्व, धरौटी, जिन्सी र अन्य आम्दानी खर्चको लेखा महालेखा परीक्षकको कार्यालयबाट स्वीकृत ढाँचामा राख्ने गरेको देखिन्छ ।
- आर्थिक कारोवारको आन्तरिक लेखापरीक्षण गर्न आन्तरिक लेखापरीक्षकको व्यवस्था नभएकोले आन्तरिक लेखापरीक्षण नगरेको तर विनियोजन, राजस्व, धरौटी र अन्य कोषको अन्तिम लेखापरीक्षण महालेखा परीक्षकको कार्यालयबाट गराएको देखिन्छ ।
- अन्तिम लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा औल्याइएको बेरुजुका सम्बन्धमा पैँतीस दिनभित्र कार्यालयको जवाफ पेश गरेको अन्तिम लेखापरीक्षणबाट कायम भएको बेरुजूको लगत राखी लगत अद्यावधिक गर्ने व्यवस्था गरेको छ ।
- कोष कट्टी, धरौटी र करकट्टी गरेको रकम समयमै बैंक दाखिला गर्ने गरेको छ ।

सबल पक्ष :

- “समृद्ध गलकोट, सुसंस्कृत र सुखी नगरवासी” गलकोट नगरपालिकाको दीर्घकालीन सोच सहित संकल्प लियर तय गरिएका बजेट, नीति तथा कार्यक्रमको सफल कार्यान्वयन गर्दै जाँदा विगतका वर्षदेखि क्रमशः सुधारउन्मुख देखिएको विषय महालेखा परीक्षकको ६२ औँ प्रतिवेदनले पनि देखाउँदछ । उक्त प्रतिवेदन अनुसार हालसम्म गलकोट नगरपालिकाको संचित बेरुजु बागलुङ जिल्लामा रहेका अन्य पालिकाको भन्दा कम र देशभरका समग्र पालिकाको तुलनामा पनि न्यून अंक रहेको देखिन्छ ।
- स्थानीय तहको निर्वाचन पछि नगरपालिकामा निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरूको ब्यवस्था भई सिंहदरबारको आधिकार घर घरमा पुरयाउन जनताका आवाजहरूलाई सेवा सुविधा छिटो छरितो, सरल, सहज बनाउन प्रयत्नशिल भएको देखिन्छ ।
- गलकोट नगरपालिकाका विभिन्न विषयगत शाखा र कार्यालयहरूमा प्रयाप्त दरबन्दी हुनु र सेवालाई चुस्त दुरुस्त बनाउन प्रयत्न हुनु ।
- आर्थिक व्यवस्थापनमा कम्प्यूटर सफ्टवेयरको प्रयोग हुनु ।
- आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली बनाई कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।
- खरिद कार्य विद्युतीय प्रणाली मार्फत गर्ने गरिएको ।

उल्लिखित समस्या समाधानका गरी समग्र नगरपालिकाको सेवा प्रवाह र विकास निर्माणको कार्यमा सुधार गरी प्रभावकारीता वृद्धि गर्न देहाय बमोजिमका उपायहरू प्रस्तुत गरिएको छ ।

सुधार गर्नुपर्ने पक्ष :

- माथि उल्लिखित सबै कमीकमजोरीलाई ग्रहण गर्दै तत्काल सुधारको कार्ययोजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने ।
- सबै वडा कार्यालयमा वडा सचिवको व्यवस्था गर्नुपर्ने र सेवा प्रभावकारी बनाउनुपर्ने ।
- जनप्रतिनिधि र कर्मचारीहरूको आचारसंहिता कडाइका साथ लागू गर्नुपर्ने
- नगरपालिकाको सेवा प्रवाह प्रक्रियाको बारेमा सेवाग्राही र नगरबासीमा क्षमता विकास कार्यक्रम र सचेतना विकास गर्ने ।
- नगरपालिकामा गठन भएको विभिन्न विषयगत समितिको कार्यलाई व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउनुपर्ने ।
- नगरपालिकाबाट भएका सबै शिर्षकको आम्दानी र खर्चको सूचना पाटी, वेबसाईट र अन्य माध्यमबाट सबै नगरबासीहरूले थाहा पाउने गरी मासिक रुपमा प्रकाशनको व्यवस्था गर्नुपर्ने ।

अन्त्यमा,

प्रतिवेदनमा उल्लिखित सबल पक्षका बाबजुद सुधारका उपायहरूको पालना गर्दै कानूनी व्यवस्था बमोजिम अन्य थप विषयगत समिति र उपसमितिहरू गठन गरी नगर सभा र समग्र नगरपालिकाको कामकारबाहीलाई समेत सबै मिलेर थप व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउदै आम नगरको विकास र समृद्धिमा केन्द्रित हुनेपर्ने देखिन्छ । यस प्रतिवेदन तयार पार्नको लागि सहयोग पुर्याउनुहुने समितिका सदस्यज्यू, कर्मचारी मित्र, लगायत सम्पूर्ण सरोकारवालाहरू प्रति धन्यवाद व्यक्त गर्दै आगामी दिनहरूमा समेत यस्तै सहयोगको अपेक्षा सहित यो प्रतिवेदन सम्मानित सभामा पेश गर्दछु ।

धन्यवाद।

प्रतिवेदक

टुक कुमारी श्रेष्ठ

संयोजक, सुशासन समिति

गलकोट नगरपालिका, बागलुङ ।